

1997, Օգոստոս Բ (ԹԻՒ 12)

ԲՐԽԱՌՈՂՆԵԱՅ
ԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՅՐ ԱԹՈՈՒ ՍՈՒՐԲ ԷԶՄԻԱՆՆԻ ԿՐՈՆԱԿԱՆ, ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ, ԼՐԱՏՎԱԿԱՆ ԵՐԿՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ
ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ-65

Աստած օգնական, Վեհափառ Տե-
 օգոստոսի 27-ին լրացող Չեր ծննդեան
 65-ամեակի կադրակցութեամբ թոյլ տուէ՛
 րորդաբար խոնարհուել Չերդ Սրբութեան
 ողջելու և ջերմօրէն շնորհաւորել այս յո-
 թեկեանական տարեդարձը, ցանկանա-
 լով, որ Չեր եկեղեցաւէն եւ ազգանուէր
 գործունէութեան յարատեւութեամբ, յո-
 րէյոս Բարի Հովիւ և Մերմնացան, մեր
 Հայաստան աշխարհը դարձնէք քիսնո-
 նական Դախտ Ծաղկեալ:

Արդ, մեկ անգամ եւս խորին ակնածանով, աղօթի լույս արձատանեմ մեր ժողովրդի դարերով սրբազործած Հայրա-
նայեան մատենանքը:

Ամէն հայի սրտից
բխած,

Հսի՛ր այս ձայն, ո՛վ

Уснѣиѡѡ.

Երկար կեանք տո՛ւր

Հայրամուտին,

Երկուր օրեր Հայոց

Cor.

S t' r, u n u u u u n

դահի՛ր Դ-ու միտս

අනු පුලු හිඳුලු

Մայր Աթոռ:

«ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՀԱՅԱՍՏԱՆ»

ՀԱԿԻՐՃ ԼՈՒՐԵՐ

ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ

Ս. ԱՍՏՎԱԾԱԾՆԻ
ԵՒ ԽԱՂՈՂՕՐՀՆԵՔ

Օգոստոսի՝ 17-ին Ս. Ասվածաձորի տնի օրը, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնում, մասնացեղ ժողաւարտ եւ կաւարձեց խաղողգործինքի արարողութիւնը: Սուր ժաւարագը մասնացեղ եւ իւալուր ժաւսաձի քարղ խոսեց Մայր Աթոռի ղիվանաղէ Ներսե արեւոյ. Պողաղաղեղանք: Այնուհետեւ կալաղալ խաղողգործինքի արարողութիւնը, ողը իսխաղաղեղե Ն.Ս.Օ.Տ.Տ. Քարեղին Ս. Աննեղալ Յալղ կաղողիղաղ: Ճանիսուղթան իաղաղալուր մանաղկեղծերին (իալաղանեղին, սղիուղիսղեղ, օսաղեղաղիսղին) թաձաննեղ Արաղաղաղ ղաղեղից թեղւաձ՝ օրինաձ քաղղաղաղ խաղողը:

ՄԻՋԹԵՄԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԺՈՂՈՎ ԱՐՑԱԽՈՒՄ

Ամենայն Հայոց Գարեգին Ա եւ Մեծի
Տառն Կիլիկիոյ Մարմ Ա կաթողիկոսներ
հովանավորութեամբ եւ ԼՂՀ ղեկավարու-
թեան աջակցութեամբ օգոստոսի 19-ից
Ասեփանակերտում սկսվեց Կիլիկիոյ կաթո-
ղիկոսութեան «Հայաստանայայց եկեղեցւոյ
կիւրակօրայ դորոցներ» կազմակերպու-
թեան (իմնվել է 1929-ից) միջբնական
համագործակցութեան ծրագրի մէջ՝ «Ճանաչ-
ել մեր եկեղեցին»։ Այս առիթով սփյուռ-
նից Հայաստան եւն ժամանել 128 հոգի՝ գլ-
խավորութեամբ Դամասկոսի քնի կաթո-
ղիկոսական փոխանորդ, «Կիւրակօրայ
դորոցներ» կազմակերպութեան վարիչ-
ներէն Մեղրուի եղս. Սարգսյանի։ Արցախ
մեկեղեցւոց առաջ օգոստոսի 18-ին, համա-
ժողովի մասնակիցներ Ա. Էքմիածնի Վե-
հարանում հյուրընկալվեցին Ամենայն Հա-
յոց կաթողիկոսի կողմից։

Համաժողովը կեսի մինչև օգոստոսի
29-ը:

**1700-ԱՄՅԱԿԻ
ՈՒԽՏԱԿՈՐՆԵՐԸ
ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ**

Օգոստոսի 19-ին Ռուսիկայից Հայաստան ժամանումից հայոց դարձի 1700-ամյակին նվիրված ռուսագնացություն ծրագրի առաջին մասնակիցները՝ սպիտուհայ ուխտավորները՝ գլխավորությամբ 1700-ամյակի միջոցառումների գործադիր մարմնի վարչի-սօսին Մետրոդ արքեպիս. Աճյանի և Ուխտագնացությունների ծրագրի ասենաթե, Կանադահայոց պաշտնոթ Հովանիս արքեպիս. Տերեյանի: Առաջիկա շաբաթ նրանք հասուկ մակված ծրագրով կհյուրընկալվեն Մրասայան, Մր-մակիրի, Կոստայի քեներում, ուխտավորա-բար Լայեյենի Հայոց սրբավայրեր:

Առաջին ուխտավորների հայաստանյան օրերի մասին հանգամանորեն կդասենք մեր թերթի առաջիկա համարում:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏՆ
ԸՆԴՈՒՆԵՅ 1700-ԱՄՅԱԿԻ ԱՌԱՋԻՆ ՈՒԽՏԱՎՈՐՆԵՐԻՆ

Հայաստանում Բրիտանոտերյունը որ-
պես միջազգային կրոն հռչակելու 1700-ա-
մյա հորեյլամի տնակասարոյան առիթի
միակատարուող միջոցառումների Երջանե-
նում օգոստոսի 25-ին Մայր Աթոռ Սուրբ
Եջմիածին էին եկել ախորհրահայ առա-
ջին ուխտախորների խմբերը։ Նրանք արա-

վայր-ուխաստեղիներ մեկնելու նվիրական փափագով Հայաստան էին ժամանել սար-
բեր երկրներից Ամերիկայի Միացյալ Նա-
խանգներից, Կանադայից, Գերմանիայից,
Ռուսաստանից, Սիրիայից, Իրանից, Ուկ-
րաինայից:

Ուխտավորներին Վեհաբանի մեծ դահլի-

ճում ընդունեց եւ իր հայրական օրհնանքի, քաջալերանքի ու գնահատանքի ջերմ խոսքն ասաց Նորին Սրբություն Գարեգին Ա Ամենայն Հայոց Վեհապառ Հայրապետը:

Հանդիպմանը ներկա էին Կանադայի թեմի առաջնորդ, Ռուսաստանացոյքային համաժողովրդի դպաստականատ Տ. Հովհաննես արեւոյ։ Տեղեւոյանը, 1700-ամյակի կենտրոնական հաշտմանը գործողութիւններ վարչ-խառնարդ, Կիլիկյան Աթոռի Ամերիկայի Արեւելյան թեմի եւ Կանադայի առաջնորդ Տ. Մաւրոյ արեւոյ։ Աւճանը, Ուրարիայի թեմի առաջնորդ Տ. Նաթան եւոյ։ Հովհաննիսյանը, Կիլիկյան Աթոռի Ամերիկայի Արեւմտեան թեմի առաջնորդ Տ. Մուրեզ եւոյ։ Մաւրիոյանը, այլ հոգեւոր հայրեր։

Վերադառնում կայացած ջերմ քնդրուհի-
լույսորմից եւ Հայոց Հայրադեհի հետ «ի
յիւսաստ» լուսակարկորցիւ հետ ուխտա-
յիւրները Երեւնի Մայր Աթոռի եւ Վեհա-
րանի քանդաւաններում, հիացանով դիտե-
ցին այնտեղ դաշինդանիկ քանկարժէ ե-
կեղեցական արվեսի գանձերը:

ՄԱՍԼՈՂ ԴԻՎԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՄԱՂԱՔԻԱ ՕՐՄԱՆՅԱՆԻ «ՀԱՄԱՊԱՏՈՒՄԸ»

ՔԱՅԱՏՐԱԿԱՆ ԽՕՄՔ

Մեզ համար հոգեկան խրա-
այն գոհունակությունն է, բացա-
րակ կարգի ուղղությունն կը մաս-
նախ այս ստուար հասոքի հրա-
սարկումը՝ Մայր Աթոռ Ս. Էջ-
մածնի տղարանից:

Մաղախա Օրմանեան որպէս առիթ աճան ու գործը ներկայացնելու հանրածես չեմք գտնում։ Սրա բացառիկ կարողութիւնները անասանան հմտութիւնը եկեղեցւորական, աստուածաբանական, կանոնադասական, ծիսաստական, տոմարագիտական, մատենագիտական, դասանագիտական հարցերի մէջ իրեն համարժեք իսկ աղայապիկ են բարձրագոյն ասիաների հեղինակութեան մեր եկեղեցւոյ ու մեր ազգի աստուծոյն բնագաւառներուն։ Եւ կողորդական գործը՝ «Ազգաստուծոյ», 85 տարիներ իրախիցի գ համառոտ, պայտ չ մնում ու չ գիտնականներ ի հոգեւորականներ, բանասերներ ի որպէս արհմիջներ ի համար տկուն աղայութիւն՝ Թանգորոյնեան ի Թանգորոյնեան մեկնաբանութեան, եկեղեցւոյ ու հայ ազգի աստուծոյն աղայական երեսները երեսոյնները որպէսզանդ։

Իր «Համադպարմ» այս-
րկյա հասրով Օրմանեանը ի-
ր էլ գալիս նաեւ որդէ մեծ
մանգէ Աստուածեունց Մա-
մանը, յայտադն Չորս Աեհա-
մներ: Սուրբական ճիւղերի
մեհ զիհանկանն էլ դրստորաւ
ս հասրի եղբուն: Նա յաշո-
ւ է ի մի քերէ Չորս Աեհաւան-
ի բովանակարիքինմեր թէ
մանակի, թէ ճիւղի տակալ
յ իրար հեհ «Հարակարէրէլ ե-
մանմանի» եւ, ի դարգար-
մանց իմաստը ընթերցունե-
սովար: Բխիսոյ կեանքի եւ
սովորմանի մի-կարտադրուելայ

[illegible][illegible]

Ինչդեռ տեղեկացրել ենք մեր թերթի նախորդ համարում, Սայր Աթոռի տղարանում արեւելահայերենով լույս տեսավ Մարգարիտա Դասիսի «Օրմանյանի «Դամադասումը»։ Այս կոթողային հրաշափայտության սկզբում զետեղված է Ամենայն Շայոյ Գարեգին Ա կաթողիկոսի «Քաջաճառական խօսքը», որը ներկայացնում ենք սուրեւ։

նակում են հրահարակույն մեկ-
նաբանելու համար Ս. Գրիի բնա-
զիրը ընթերցողների իմացողու-
թեան համար: Դարերի ընթաց-
ում է կազմաւորուել Աստուածա-
ւունջ Մատեանը, եւ այն հասկա-
նալը դասանջում է ճիշտ հաս-

հողագրունել են արդի արեւելահայերն աշխարհաբար լեզուով սարածունել են մեր ժողովրդի զրակների մօտ Մայր Աթոռոյս կամից՝ սեր գործակցութեամբը Հայասանի աստուածաւնչային կերութեան:

Գլխի ընթերցող մեր հայ ազգի գրականի համը մեզ, որդեկի գրավի Աւեսարանների ընթերցանա դարապայում, ու նրան զուգահեռ, անդադանադորէն կարդան այս մեծ գիտականի ու աստուածաբանի զորքը, որդեկի կարդանան ճիշտ հասկանալ Քրիստոսի արդարողութիւնը եւ ճիշտ կողմնորոշուել Ս. Գրքի ընթերցողութեանը իրենց կեանքի ընթացքում:

Սոյն հաստիքում մեծ բացա-
րել ենք արդեն, քե երբ է գրուել
ինչպե՞ս է վարահասարակույթ-
մանեան Ժվարխարիք «զհասա-
լած» զիրքը, ուր նա, անզիտոքի-
նը եւ Տփլիսիքինը փարատելով
լոյս է ախոռում Աւեստանի բնագ-
րի վրայ՝ նրա ուղիղ հասկացմա-
նի համար:

Մենք, ակնհայտաբանական դասմունքներով դրամագրաբաններ ու լուսարձակներով, ընդհանուր հասկացողությամբ դյուրամաշխեի դարձնելով, ընթացիկ ժողովրդիկ առձեռն գումարածության համար, փափագեցինք՝ Ուկրաինա համաձայնեցինք՝ Մեր Ավետարանը ամենիդ սրտում առձարի հիստապական դասփայրաններդ հր սերը, բարձրացինք՝ հրխոսնեական կրօնի հարցն ու արժանիքն ու համոզի ակնհայտաբանական սկզբունքներդ ր օգտակարությունը։ Մեր լուսասկին հասած կլինենք, եթե մեր ընթերցողները դարձագրամական բացատրություններով հորդորվեն՝ ընթանալու Յիշուս Բրիստոսի ցույց սկսած ասլղով, ծծմարի հավաքվող այս ախարհում իրենց համար դասարանսխաղողը, դարկելն, արդար ու սիրահորդր հրխոսնեական կյանք ու երջանիկ կյանք նաեւ հավիտենական հաղորդակում։

ՄԱՂԱՔԻԱ ՕՐՄԱՆՅԱՆ

կացողութիւն այդ դարերի կեան-
քի, լեզուի, մշակութի ու դասնո-
ւթեան: Պահանջում է նաեւ հոգե-
կան համադասաւիսան ընկալ-
ողութիւն եւ հաղորդակնութիւն:

Հնուն մեզ մօտ, ինչդեռ ֆրիստեռական ընդհանուր Եկեղեցու դարազայուն, խմբագրուել են բազում մեկնաբանական գործեր մեր Մուր Զայրերի կողմից Աստածաւունչ Մատեանի քովանդակութիւնը հասկանալի եւ ընկալելի դարձնելու համար հայ ժողովրդին:

Քսաներոդ այս դարում Օմանեանի «Համադասումը» եղել է եւ մնում է ամենից յաջող գործը մեր Հայ Եկեղեցու նոր հոգեւոր գրականութեան մէջ Աւետարաների մեկնութեան բնագաւառում:

Ս. Գիրքը ընթերցում է մեր եկեղեցու մէջ եւ մեկնաբանում է եկեղեցու դասօժական իշխանութեան կողմից: Նոյն այդ իշխանութիւնը ֆաշալեւում է Ս. Գրքի ընթերցումը հաւասացեալներէ հոգեւոր շինութեան եւ բարոյական կրթութեան համար:

Սակայն գնումը են որոշ ան ձինք են կազմակերպություններ, որոնք պետք էղանակներով և գրանցանակներ հեղինակություններ Ս. Գիրք բարձրում են և Հայ Եկեղեցու դասանման, վարդապետները և սանդուխտները անհատ և հակառակ գաղափարներ են սարածում, ամեն անակի ջանք են բախում մեր հասցեակցներին հեռացնելու հրեքը սեփական եկեղեցու դարձնելու համար:

Այս օրերին մեր Հայաստան աշխարհի և հայապատկանակ ժողովրդի կենցառում օրից օր լայն տեղ է գտնում Ս. Գրիգորի ընդերցողութիւնը՝ բազմաւրած մեր Եկեղեցւոյ և Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի կողմից։ Բազում ազգամեներ Նոր Կտակարանը, իսկ վերջերս ողջ Աստուածաւոյն, Միտեանը

դելու դեղի աղանդաւորական
 Եւ ճանապարհներ
 աստծոյով մտքի անհարկի Եւ
 քոյին եւ քիւ իմացութիւններ
 Զրիստոս ուսուցումների մասին:

Օրմանեանի «Համադասու-
մը» Չորս Աւեսարանների բնագի-
րը դարգաբանող, լուսաբանող
այն գիրքն է, որ լեզվ է լինի Ա.

Ամենայն Հայոց կարողիկո
ընտրուելոյց այս կողմ ցանկա
ցաճք նոյն նախաճնարկոյնդը
քինն արսայայել ի սեր մեր հն
ասացելա ժողովրդի կրօնական
առողջ դասխարակութեան
յաճննարարելով Մայր Աթոռ Ս
Էջմիածնի երիտասարդ միաբան
ներին Օրմանեանի այս հասորք
վերաճելոյ արեւմեան աշխար
հաբարից արեւելեան աշխարհ
խօսակցական աշխարհաբար
քինն Օրմանեանի սկզբնական հրա
սարակութեան լեզուն շուրջ 100
սարույց հնորկին ունի, եւ քնն
կանթօրէ չի կարելի այն նոյնու
քեանք վերահարել Հայաստա
նույն այսոր աղողը մեր ժողովրդի
գաւակնիքի համար:

Վերանորոգման այդ աշխատանքները կատարեցին Հայր Վազգեն վրդ. Միրզախանեանը, Հայր Արսակ արք. Տիգրանեանը, Հայր Բագրատ արք. Վաղետանը, Հայր Կարապետ արք. Յարութեանը եւ Հայր Գուրգեն արք. Աղաքաբեկանը։ Թարգմանական աշխատանքին եւ մանաւանդ խմբագրական շատ կարեւոր գործին իր լայն

բաժինը բերեց մեր Եկեղեցու ա-
ւանդութեան մասնագէտներից
Սարգիս Մայիլեանը:

Բոլորին յայտնում ենք մեր հայ-
րական սերն ու գնահատանքը ե-
մեր յոյսն ու սղաստունը, որդեգրի
մանակ գործերով, գրի ու գրիի ճա-
նադարհով առաել ես ընդդա-
յան իրենց ծառայությունն դաժա-
մեր Եկեղեցուն ու ժողովրդին:

Այս հրահարակութեան գլխաւոր արբերոյթը ճախող հրահարակութիւններից այն է, որ այն հաստատու ներառուել են Չորս Աւետարանների բնագրերը, մինչ ճախող հրահարակութիւններում միայն մասնաւորել ինքն որակման Աւետարանների գլոյխների եւ համարների բնութիւնը։ Մասնով ընթերցողը մէկ հաստատու կուրնայն եւ բնագրի, եւ մեկնաբանութիւնը։

Մեր գնահատմանն ենք յայտնում ՏԻԿ, ՀԷԼԵՆ Մարտիկեանին, Դեռոյցի/ԱՄՆ/, ու յանձն առնալ տյոյ մեմօրիոյ հասոյր մեկեւնաւորեան գլխաւորապէս բաժինը՝ ի յիշատակ իր քանկազին ամուսնոյն՝ Էդուարդ Մարտիկեանի, որը ստանձնել էր նոյն հասոյր՝ խախտող իրատարաւորիւնը՝ Անթիլիասի տղարանից:

Միանգամայն յայտնում ենք մեր խորին շնորհակալությունը և զննահասանքը Աստուծոնաշնչալիկ ընկերությանը, որ քերեց իր կարևոր բաժինը սոյն հասորի տղագործման ծախսերին՝ յայտնալուծա տղայնորդութան Անեսարանների քնագրերի վերահրատարկութան տեսակէտից:

Այժմ հասորը յանձնում են մեր սիրելի աղողավորին։ Մեր հայրական յուրքն է և հայրադղական յանձնարարությունը, որ հայ հողերուականներէ, աստուածաբանական ուսանողներէ, մասուրականներէ, ուսուցիչներէ և ընթերցատէ հասարակութեան մօտ յայն տեղ գնիս այն հասորը։ Վասնիպ Չորս Աւետարանն էր ընթերցուր առաւել յսակութիւն, գրաւիտիս և ներգործութիւն յոյսի ունենայ այն հասորը ըլլոր ընթերցողներէ մօտ։

Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից
վերաբխած առուակ թող դառնայ
այն փրկսոճեալկան հաւաքի մէջ
վերաթնացող մեր ժողովրդի
կեանքի «բանական անդասան-
ցերի» մէջ...

ԳԱՐԵԳՐՆ Ա

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՍՊԻՏԱԿ ՔԱՂԱՔԻ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՀԻՄՆԱՐԿԵՔԸ
ԿԱՏԱՐՎԵՑ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԿՈՂՄԻՑ

Օգոստոսի 10-ին՝ կիրակի օրը, Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Քարեգին Ա Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի բարձր սնօրնությունը Սոփյախի խաղափուն սեռի ներքայ Ա. Հարությունյան եղեկները հիմնադարեի օծման և հիմնարկելի արարողությունը: Վեժափառ Հայրապետին ուղեկցում էին Մայր Աթոռի միաբաններ, Հայաստանի թեմակալ առաջնորդներ, ինչպես նաև Ս. Եջիմածուն անցկացվող ժողովուրդամասնակցող Աղեկիկայի Միացյալ Նահանգների Մեծաշյան թեմի հայոց առաջնորդ՝ Ս. Վաչե արքեպիսկոպոս Հովսեփյանը և Սեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության Գլովիցի մասնակցող դասվիրակության անդամները՝ Տ. Զարեկ արքեպ. Ազնավուրյանը, Ս. Օսական եպ. Չոլոյանը և- որն. Խաչիկ Պարկիկյանը:

Կաթողիկոսին, հոգեւոր ղախն եւ այլ ռազմավոր
 հյուրերին Լոռու եւ Արագածոնի մարզի սահմանագծում
 շրջմունքն դիմավորեցին Լոռու մարզպետ Ալիքեհ Խաչա-
 րյանը, Սոփիանի խաղաղաբեկ Սուրեն Ավետիսյանը, գու-
 ճարաց երեւի արարմունք Տ. Սեփակի հոյ. Չուսյանը եւ

այլ լրացրոյաներ:

Արարողության ընթացքում Վեհապառ Հայրապետի ձեռնած սրբալույս մյուռոնով օծվեցին 16 հիմնադաս-րերը, որոնք խորհրդաճեսու են Հիսուսով վարչապետե-լությունը սարածող չորս ավեսարանիչներին, առաջալ-ներին եւ Ս. Գրիգոր Լուսավորչին։ Վերցրու Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին իր օրհնության խոսքի ասաց Սոխ-հայկի բնակիչներին եւ ներկա հյուրերին. «Ձեզ հեւ են ձեր նեղության թե որսիություն օրերին։ Եղել են ձեզ հեւ ձեր աղետի, սուգի եւ ցավի օրերին. այսօր ձեզ հեւ են ձեր հոգեւոր եւ ազգային որսիության այս բացառիկ առիթով։ Ուզում են մասնակից դառնալ Սոխհայկի կառուցմանը՝ ուժերիս ներածել չափով։ Տիեզ ՛՛ մահը եղավ, վիճքը ժայռեց օձից, բայց մեր եղել ենք աղբրելու համար, մեք կոչված ենք ոչ թե մահվան մասին մտածելու, այլ մեք ասացել ենք Աս-ծուց կյանքի այն իմաստավորված ձեռով աղբրելու հա-մար։ Ամենաուրախ գաղափարը լիքիս ենչավորվի

սովորականների հոգում, մենք դիմում ենք միայն հարաշուկ
 ժողովուրդ»:

Այնուհետև Գուգարաց թեմի առաջնորդ Տ. Սեդուհեյա, Չուլջայանը ամփոփ կերպով ներկայացրեց տիպիկ ցիմենտի աղբյուրը՝ առաջարկելով, անդադրում լուրջ, հոգեւոր քարոզման և վերջապես վերածննդյան դասնական փաստեր: Այս ամենը շարադրված լինելով թոթի վրա՝ կնքվեց Գարեգին Ա կաթողիկոսի, Լուռն մարզուհի և Սոխակի բաղադառնի ու թեմակալ առաջնորդի ստորագրությամբ, ապա այս փաստաթուղթը ամփոփվեց դպրոցականի մեջ և սեղադրվեց եկեղեցու հիմքում:

Հիմնարկեի Ժխակասարությունից հետո Վեհափառ
Հայրադեան այցելեց Սոխակում կառուցվող Բաղնա-
լիկ մեկուկույթի ղալասին հասկացված արածի, ինչդե
նաեւ 1988 թ. ալերիչ երկրաւարժից գոհվածների հի-
ւաակը հալեւծադնող հոււահաւալիի Ժիհարաակաւ
արածի:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ.

«Այի բիբին տես տահրանեն տայն, ինչ որ հայր հայ կրնէ»

պերընթերցելով «ՀՈԳԵՄՏԱԻՈՐ ՃԱՌԱԳԱՅԹՈՒՄՆԵՐ» գիրքը

Միջոցային գոտիակի առանաանցնեցիկ ցնկն՝ Էնապոլի, սարաւումն է՝ Են-
դիկ Ազար կամ Կապիտա լեռան լան-
ցիքին։ Արեւմուտքից Միջերկրականի
կապուտակ ցրեի խաղն է։ Բրնճեկ
հալանա իրիւրով Էնապոլի սասննէկ զի-
ւորեղ Գարասուրան, Գարասա, Պա-
ւան, Մա աղբիւր, Չիկար, Տուգաղան,
Էփօրէմ, Էրիգ-Ուրու, Վերի եւ Վարի
Պաղածաղակ։ Էնիւրէն, Եխում եւ դի-
ւիկ Անիտի եւ Լաքալին ձգուող լեռ-
ճաւորաբերնիկ։ Աւանորիւրին Պա-
ւան է, որ սուրբան Սելիկի օրով Ա-
սիոմուն դեգերող հայ գաղաղակա-
նութիւն իւր խմբերից առանձնացել է
եփ քննակով եւ գնացել դեռլի Էն-
ապոլ։ Նրանք կամ քննակովիւրն եւ
հասասել Տելիւրիէ կամ Նքիւր Գիւղ
կոչուող զիւղակում, ապա քաւճարացել
դեռլի անաւսուն լեռնապարտէ։ Այդ
եփ քննակովիւր ասլոր աւելարիի չորս
ձագաւուն մէկ 13 հազար քնճիւղ ունի,
որը մայր հայրենիցից հեռու սրբուն
կողմաղանէլ է իր քաղցրաւարքաւ Բի-
սիմօնով Բիսիսանապի լեռով/ ու ազ-
գային յիմազկոն։

65 օրի առաջ Քեսապի Գարս-
տրան գլուխ արգասանդ հորը մեր ազ-
նի և դարձեց մեր ընծիք, որը գործող-
խաղով Անեստիյի ջրով սաղարթապ-
լեց ու իր իմլմանոն սակ առաւ հաւա-
սաւոր ազգակիցներին: Այսօր նա առ-
նել մեզ կամար Վեհապիտ Տէր է. Ա-
նեստի հայոց կարողութիւնն է իր բազ-
մաթիւ աստածամահոյդ ու ազանմուն-
դորեմով և կենսաբան խօսքով նուա-
նել է մեր ժողովրդի սերը: Որեկն իր հո-
փ նուիրելով երկունք, ահանցնում է Հա-
յաստանի օրջաններով, հանդիպումն ու-
նեմուն՝ սարքեր խաւերէ մէկ, հարցո-
ւմէր՝ անում, զգուրում ու յուսալում:
Միայն բանաւոր խօսքով չէ, ու մեր կա-
րողիկորդ հարաբերակցումն է իր հոգե-
որ հոփ ներէ: Արկիլիսաւում և Էջմիած-
նում տոյգարեմած բազմաթիւ գրեթէ
նա մեզ ներկայանում է նաեւ որեկոյ
կարկառուն աստածամարմն ու ջերմե-
նակ բաղդիչ, անկնկոն հայրենասէր
ու դրաստասկան մարիկ, հայ, ինչ-
որքէն նաեւ իսմաէլարիայիցի ցրակ-
նորեան ու հայ ժողովրդի դասմուն-
քեան իրաւակի գիտակ, դասմունքեան
յայնական մեկնաբան ու քաջատեղակ
ազգագրագէտ, խոնհոն փիլիսոփայ ու
օրջախիսեաց դիւանագէտ, դերճարան
հեռեւոր ու խորխո Ժաւաթսան, համայն
աշխատախարհագէ ու հորադարակա-
լիկ, մաշդապոյգի հոգեբան ու հոմա
արմատաբար, բանգիտապէտ ու դի-
րոքի բառաստեղծ, բազմափորձ ման-
կավարժ ու կողովի կանգնակիցի, գե-
ղարեստական խօսքի հոմա վարմէն:

Վերոգրեալի հաւաստիքն է «Հոգեմ-
տաւոր ճառագայթումներ» ժողովածուն
Այսպիսով եւ առաջաբանի հեղինակ՝
Ստեփան Գլանիէեանը/ Այն Հայոց կա-
թողիկոսի տարբեր տարիներին լոյս ըն-
ծայած գործերի ընթացին է:

Առաջին՝ «Հայաստանեայց Եկեղեցին որ «ժառայական կերպ» ինչպե՛ս», գրում կարեւորելով իրստեանութեան մտքը Հայոց աշխարհ եկեղեցւոր վկայականութեան Գարեգին Յովսէփիանի խօսքը. «Կրօնն է այն արքայաճառ ազգանքը, որտեղից աղբյուրներ են հոսում»: Այդ երեկայացունմ է Հայաստանեայց Եկեղեցուն կոչւոյր, դեր, նրա է ժողովրդի միասնութիւնը. «Ինչդէտ չկայ մայր առանց զաւակի եւ փոխադարձաբար զաւակ առանց մոր, այնլեւն է իբր աւթոդջացունմ են, իբրով իմաստ է աւրժէ են ասանմ է Հայաստանեայց Եկեղեցին եւ հայ ժողովուրդը»: Անդրադառնալով մեր Եկեղեցու ցագանում տղայասարճերի գործունէութեանը՝ եկեղեցւոր, Բուզանդի մէջքունմեր կասարելով, կիացունմով է խօսում յաշաղիտ Ներսէս Մեծի մասին, որի կերպովդ դէտ է օրինակ ծառայի մեր հոգեւորականութեան համար:

Հայաստանեայց Եկեղեցին ներկայացում է նաեւ որդէս հայ հոգւո սնուցի եւ մշակոյթի օջախ: Եկեղեցու բնորոշի «Առաջին զիրք, որ բացուեց

կայ մարդու աչքերի առաջ, իր ներդիս, կանգ գրի ճարակին մեջ, եղաւ ԿԻՆՔԸ, Աստուծոյ Շունիցն կենդանի և գերեզմանաւոր դպրունակը»։ Եկեղեցին եղաւ կուկանաւոր և խրախուսէր քաղաքացական առեւտախի։ Հեղինակը քաղաքացական գործի որակում և որոշեալ գրականութեան սկիզբ, որի ճնշումը կէն յատկապէս արտակայուններ։ Դրանք եկեղեցու «ծոցից և վաճական հիշկից» դուրս եկած «կեանքի առատակներն», որոնք հիտուն են «ժողովրդի կեանքի և գոյատեւանք ընթացի մէջ»։

Հայ եկեղեցին մականորային եւ գիտական աղբիւր է եղել նաեւ օտարերի համար: Յունական իմաստասերների մի շարք գործեր միայն հայկական թարգմանութեան շնորհիւ են դասողա-
նելի, քանի որ յունարէն կամ աւուր-
րէն բնագրերը ոչնչացել են:

Վեհափառն ասելիքը յաճախակի փաստում է՝ կասարելով մեքսերումնե՛ր հայ եւ այլազգի հեղինակներից: Չարմանալիորէն նա տեսադասէից չի վրիպել հայկական մշակոյթը արժեւորող մի փոքրիկ յօդուած անգամ:

Աստուածաբան-գրականագետն այժմ հոռետես դասակարգում է եկեղեցական գրականությունը: Նա առանձնապես մոտ է վկայաբանական, մեկնողական, ճառախոսական, վարդապետական, աստուածաբանական, դասական-բանական ստեղծ: Մրթաստական ժանրից նա արժեքում է Մ.Ազգեսենին **«Լաւր սրբոց»**, Մ.Աւետիսեանին **«Մանկանքի»** **«Հայոց նոր վիպերն»**: Հանգամանալից վերլուծութեան ենթարկում ծիսական գրականությունը բողոքական է «գեղատիպ աղօրքների», որոնք «հեռունամի վիպակներ են ստեղծում»:

[illegible]

Հայ Եկեղեցին նրապես է նաև ճարտարապետական, փանդակազոր ծուրեան, գլշութեան, մանրանկարչութեան զարգացմամբ: Այս հարցուն հեղինակը երակասացիտութեամբ կարելուն է եւ Նոր Զոդայի Ս.Աննաարկ չեան վանի ազգանդապս գործունէութիւնը, ուր տղադուէ եւ նա աշխատիւնի մէտ մար:

Հայ եկեղեցին երբեք էլ մեկուսացել չփողոկող, նրա տղաստուրները կրօնական լինելով հանդիսով, դարձնեն նաև ազգայնացեմք: Հաս եկեղեցի՛ս «Կեղեցի էլ եղև եմ դաստնութան մէջ, այլ ախ՛»։ Իր ասելիքը եղինքնապարհապահ զգացման հետ խառնելով, կր հաստատուն է դաստնութ վստահութեամբ: Յովհաննէս Օմեցու ամառաբնութեան, վախելալուծեան, իմաստութեան մասին խօսելուց յետոյ նա ասելացնում է, որ այլաստատեմք, անճար սնանկ ելով նրան է նրա նմանեցիր, հիշատակում էին նրանց վնասարժուով ու յարգում էինք մաշակաւ Լաւմունք:

Ամփոփելով հայ եկեղեցու ներառական գործունեությունը հեղինակը գտավ նույն ժ. որ անկուրախի արժեքների զանգվածներ յաճախ կոդոցնոել են. անտիչ ուժերը բազմիցս այն դարձել են առաիք թխախ: Բայց չի բաւ քանակն ի վերջո կորոցնոել ի կառուցել: հայ ժողովուրդի սեփական գործուն կամքն ու շարժալը, ճգնաժամ ու ծիրը: Դրանք մնացել են, ուրոցնոել ծնունաւ արժեքների անուան Եւրոպայի մարտիւրիւրը «փառի դրաւանգ ժ հիւսնալ»:

17 դար ձգտող այս շարունակա-
կան գործում, անկասկած, իր լուծան

ունի հասն մեր կարողիկոսը: Հրշեղով ապախարի գանգանա երկերներում, շփոթելով բարձր մաստրակնութեան ու երեսի անճանց հե՛տ հա ախար, իր արքեր ազգերի առաջ բացում է զի-
նիվիցիսի իր շեմարանը ու օսարներն
հասկանալի լեզուով մասնացում մեր հո-
գևոր արժեքներ:

Յայտոյը «Հրաբ Տաքիս» գործը
հաջով քանաւստեղծութեան հրաւալի
մի ճմուռ է:

1989 թ. արդիւկի Մեծի Տանն Կի-
լիկիկ Քարտեան Բ հաղորդուող ու

Մարտի 1-ին 1913 թ. գնադրողական մշակակալիչական Կազմակ. Ա.ի հետ լի-նում է Սյունիում: Ժողովուրդը բացա-նիկ խանդավառությամբ է հետևում նրանց՝ դեղի Տաքե կասարում ուխ-սազնադեսությամբ, բանի որ այդ կողմն-ում վարդույն և վեր կաթողիկոսի ոսկ չէր դիտել: 1913 թ. վերջին անգամ այսպի-

դեպի ԵՄ՝ զգուշացնելով հայրենականակա իր այցելութիւնն երկասերէ խրիմեանէ չաղիկը: «Հրաւիր Տաքելի» գործուն բարձրասիճան հոգեւորականին ասես փոխարինում է ռոմանսիկ յոյգեով համակում բանաստեղծը: Անդունդների եզրին վեհացած

Գանրի իրադատիկ ցնունակությունը եղավ, որ զուգարմով կարողություն-քանաստեղծին: Նա քորք երեսակայությունը թե՛ լավիկություն է դրոյի հետադու դարեր ու սեանուն «ծանրանուն ու յորդակասաւ ռաքի ճնք», որի եսերի ինքն ծալալալիկ անշի, ինքուկ աղծ է ասուն, կզերալալաւ արհալալան գալի աղծե իլալանկան, դոնաւալորութեան կանցնուն: Սիւնեաւ ալալալի հոգնալալ գեղեկութիւնը ինքն հաւուն կուծ եւ արքանանուն իւրիմակի իուուն, ու նա ալալի աղծե կեդրանուն են հալալին գլոյի Գարաստանին Տիւնեաւ եւ իւրիմակ լունը: Գարոյկուլոյ ի յա-

գին՝ մոտ 100 միլիոն հոկտյարար գրու-
շտարով, մեր առջեւ կարծես ծաղու-
րեւեւ է. ուրիշ կուսակալին բառած վաճառ-
քիցի հաճելի էր Տիգրանը: Եւ պատկառ-
ալի խոր գզգզում է ապրում, ու հան-
դիվորդը սեղանում է դաշտօճական
կապտաբարի մէջ, ու մեր գոյորեւմ
չգիտես ու անկիւնից մի քրքում ծայ-
րախում է: «Թողի՛ մնա՛ մ. լամբան
այստեղ»: «Լորումսն ունանալիս ին-
քան մը հեղեղալմանն գործեանք»,
սաճում է մտաւ: Գեղարմեսական այս
դաշտիկի ապիովում է լայնակի
դասնամարի Տաթևի վաճառքի վեր-
բերող դասնական անկարգ, որտեղ ե-
րկուակ խառնում է վաճառքի հիմնադրման

դասնություն, քաղկացուցիչ մասերի, կառուցումներովային առանձնայատկություններն ու հայ դրոշմներն մեջ ունեցած դերի մասին:

Հինգ տարի յետոյ 1994 թ. մայիսին, կաթողիկոսը այցելեց և խոր վիրաւորեւ իւր իւրան և հանրիւսման մտնուններն նոր տարաւի, որի ծնունդն և Վազգէն Ա. հայրաթիւսին նուիրում «Խոր

վիթալ «խորհուրդ խորհե՛ք» ձօնը։ Այս ձօնը յուրաքանչեւ զգացումներով հիսուսեան գործ է, որուն հեղինակը ներկայացնում է խնկին Գրգորի խորվածության իրաքի է պետեան, որ «մարդկային խոփն առնիլն է, քան քրմաբանութիւնը»։

«Ճանի՛ր գեղե...» գրում մարդկային ինքնութեան շարունակ է քաղաքացի մարդ անհատի շրտեան քաղիքի։ Ինքնաճանաչումը նա համարում է «անձնէն դուրս, գրեթէ անմարդկի գիտփիւրը»։ Սակայն համարանկումն է մօտեակ այդ գիտփիւրեան ինքսարքութեան։

քաղաքներին գնումը ապահովել անհրաժեշտ է խիստիաների գաղափարներով, թաղանթ, Սոկրատեսի, Հոյնի հաստիերի, Զարեկի, Յուսու Ամունի, ինչպիսի նաեւ Աստուածաշնչի կասաւորած Բաղդադեմով սայլի թ «Ճանիւր գեղ»-ի դասախոսիւր: Կիսախաւան կառմէ «Իմաստասիրնը իր սկիզբի կառմէ «Ճանիւր գեղ»-ով մարդ առաջնորդելու համար կեանքի ճիշտ եւ շարունակական հասկացողութեան գնահատման եւ արժեքներ մշտն դէռլի եղանակութիւն»:

Շաբուհակությունը էջ 6

Պատմում են լուսանկարները
ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԷՋԵՐ,
որ նաեւ ազգային տարեգրություն են

Օրհնություն
սրբալույս
Մյուռոնի,
սեպտեմբերի 8,
1996թ.

Երեւանի Ս. Գրիգոր Լուսավորիչ Մայր եկեղեցու հիմնօրհներդ,
ապրիլի 7, 1997թ.

Կոստանդնուպոլսի Տիեզերական դաստիարակի հես Ս. Էջմիածնի
Վեհարանում, հուլիսի 21, 1997թ.

Եղիսկողոսական
ձեռնարդություն Մայր
Տաճարում,
հունիսի 15,
1997թ.

ՈՒՍՈՒՅԱՆՈՒՄ Է ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԸ
«Քրիստոս մեզ առաջնորդեց խաւարէն դէպի լոյս»

Վեհափառ Հայրապետի խօսքը Հայկական հեռուստատեսքամբ, «Խորան լուսյ» հաղորդաւարով: Զրոյց երկրորդ: Գրի առաւ Սարգիս արկ. Բոյաճեանը:

Միջով հաւասացաղմներ,
Եւ ուզում եմ այս գրայցը
սկսել մեր Սուրբ Եկեղեցու ար-
քայնագոյն հայրադէսներից
և ամենից տաղանդաւոր բա-
նաստեղծ, հովիւս, աստուծո
մարմն և իմաստասիր հայրե-
րից՝ Ս. Ներսէս Շնորհալու ար-
դարձային բառերով, եւ դոմ-
էր ի՞նձ հետ միասին ուսոյթե՞լ
որդեալի մեր նիւթին մօտե-
նամք քնկալել հոգիով, ար-
Աստուծո քաջմտելու օրհնադ-
րութեամբ։

«Իմաստութիւն Հօր Յիսուս, ինձ իմաստութիւն զբարիս խորհել, զբարիս խօսել, զբարիս գործել յամենայն ժամ, ի չար խորհրդոց ի բանից եւ ի գործոց փրկեալս եւ ողորմեալս քնարարածոց եւ ինձ բազմամեղիս»:

Ահա այս սրժի եւ հոգոյ բա-
ցումութեամբ եւ ուզով եւե-
րապէս խօսել ձեզ հետ Աստու-
նապարհի մասին, այնպէս
իմպէս մեզմէ իրիսանմանե-
րունքով եւ՛ Նրան Տիգրեմի
հարշին: Աստուած քաղաքի
անուններ ունի, բոլորն է-
ւմարդկանց կողմից տրուած ա-
նուններ, Նրան ճանաչելու ի-
րեցեց կարողութիւնից բխած
արայայտութիւններ: Աստու-
նեմ Աստուած Հայր է, առում
եւ՛ Աստուած Քարեխանձող է,
առում եւ՛ Աստուած Սրբ է, ա-
ռում եւ՛ Աստուած Ամենակալ,
Ամենակարող, Ամենասեւ, Ա-
մենագէտ է: Մարդկային օսա-
ծումը եղանակներից թոյլած
դասակներ եւ՛ ստեղծում եւ՛
Աստուծո քաղաքիարին որդւոյ ո-
րակողներ եւ՛ ցայիս: Հայց
Աստուած անուն չունի: Սուրբ
Գրքում ասել է. «Եւ եմ ո՞ր է-
մ»: Եւ նա եմ, ո՞ր կա, իմեմ
նմով: Սկզբնական ուժը, որից
ծնունդ է ամեն ինչ: Եւ դա է
դասձառ, ո՞ր Հայաստանեայց
Եկեղեցիների բոլոր խորաննե-
րի ճակատում մեզմէ արձանա-
կում կամ Բանդուկներ եւ՛ զի-
րը. Նա, ո՞ր է, եւ մրանով եւ՛
մեզմէ, ո՞ր եւ՛, եւ ինչ ո՞ր է, եւ ինչ
ո՞ր կա: Այդպիսի Աստուծո
եւ նմանեցնում եւ՛, ինչպէս Ե-
կեղեցու մեծ հայրերը այդ
դասկերը արդէն տուել են մեզ
արեգակին, «Առաւօտ լուսը»,
արեգակը արշար, առ իս յոյս
ծագեալ»: Ո՞վ կարող է ճայել
արեգակին եւ չկորսեցնել,
բայց ո՞վ կարող է որեւէ բան
չստանլ առանց արեւի: Մեզմէ
արեւը չեմք տեսնում, բայց ա-
ռանց արեւին ոչինչ կարող եմ
տեսնել, առանց յոյսին: Նա
բխումն է կեանքի, ուժ է, եւ ոչ
թէ միայն ուժ, կոյր ուժ իմա-
սով, այլ ստեղծարար ուժ:
Մարդ եակին է ստեղծուել եւ իր
դասկերն է որել մարդու կե-
րպարին վրայ, իր կնիքն է որել,
իմպէս Աստուածաւունջ Մա-
տեանի առաջին էջում կարող
եւ՛. «Եւ արար գնա ի դաս-
կեր Իր»: Եւ երբ նկարագրում
է մարդու ստեղծագործութիւնը,
սխառնելի բանաստեղծութեան
լոյսի ստեմ, խորաքաղիանցու-
թեանը Աստուածաւունջի ա-
ռանցն գլխի մէջ, այնտեղ ա-
սում է. «Երբ հոռիք մարդ

կազմաւորուեց, երբ փչեաց ի նա շուրջ ինկերանի, և եղև մարդն հոգի ինկերդանք»: Աստուծո ինքն խաւերծացրէ մարդու գոյութեամբ, ինքն իրեն բաժանեց, ինչպէս յոյսը կը սարածուի աբխաւիւում: Եւ այդ Աստուածը անճնաւոր Աստուած է եւ ոչ թէ մի մտածողական կատեգորիայ, ոչ թէ մի օրինակափոխութիւն մեֆի, առանց որի մենք չենք գտնուիր չենք կարողանալ բացատրել: Ոչ, Նա մարդու կեանքի հէտ կարողութեւն Աստուած է եւ ոչ թէ միայն սոսկ տրամաբանութեան եւ բանականութեան անհրաժեշտ մի գաղափար: Այս է այն Աստուծը, որ ինքն իրեն յայտնէ մարդ էակին միջոցաւ, եւ այդ յայտնութիւնն է, որ մենք գտնուինք Աստուածաւունջ Մատեանի մէջ: Ահա թէ ինչպէս մենք Նրան ճանաչում ենք, այնչափ եւ այն ձեւով, ինչպէս եւ ի՞նչ ձեւով Նա՝ ինքն, ինքն իրեն յայտնել է մեզի: Ուրիշ խօսով, մենք իրեն մօտենում ենք մեզի գտնուած կարողութեանը համաձայն եւ, սակայն, յոյսի գիտնալով անհրաժեշտէն, որ մենք ստիպմամբ որ էակներ ենք, մենք չունենք ամենակարողութիւնը եւ այդ իմաստով ու այդ տարողութեամբ մենք յոյսի Նրա ճանաչմանից Նրան հասկանալով, Նրա կամքը: Նրա

շանկություն գաղափարը ի-
րենց կեանքի մեջ ապրումի վե-
րաձեռն, ոչ թե երազեն եղան-
կություն մասին, այլ եղան-
կությունը վերածեն սեփական
ապրումի, կեանքի, գործի, այն-
պեսզի դեմք ունեն մենք Աս-
տու կամը կարգալու, Քրիստո-
սի յայնամբ բոլոր այն ճեմա-
նությունների, բարոյական սկզ-
բությունների, հոգեւոր արժեքների
միջից, որոնց գտնուում են Ան-
ստանի մեջ: Յիսուս ասաց.
«Որ եսես զիս, եսես զՀայրն
իմ. նա, որ ինձ տեսաւ, ինձ
ճանաչեց, իմ ասածներն ա-
րեց եւ գործադրեց, նա Աս-
տու եւս հաղորդակից դար-
ձաւ, Աստուծո տեսաւ»: Եւ այլ
իմաստով մենք բխսոնեայ բո-
լոր ազգերը, ժառանգել ենք
Քրիստոսի Անտարանը, որով
Գերագոյն Էակին, Գերագոյն
Առաջն, սկզբնական Պատճա-
ռին, Ամենակարող Ուժին շը-
ղանքի արայայնությունը: Հե-
տեաքար, բխսոնեական հաս-
կացողությունը Աստուծո
Ամենաբար Ուժե, Բարոյական
Ուժե է, Իմացական Ուժե է, եւ
ոչ թե միայն մեր մեքի այն են-
թաղությունը, առանց որի մենք
չենք կարող ուրիշ երեսյոյթեր
բացատրել տեղեքների, ինչպէս
իշ ասաց ասում էի:

Սիրելի՛ եղբայրներ եւ ոյն-
րեր,

ստեղծել է այնպիսի սփռով, որ փիլիսոփայական միջև է, կրոնական միջև է, մարդկային կեանքի երջանկություն նկատարող միջև է: Գլխավորականն է, որով գիտական չոր ու ցամաք իրականությունը կը յայտնաբերի, իրականությունը կը դարձաբանի, բայց թէ այդ իրականությունը ինչն է ստեղծողը, ի՞նչ իմաստ ունի, գիտություն գործընդհատ: Ու փիլիսոփայությունն է նաեւ ու մանաւանդ՝ աստուածաբանությունն գործն է թէ Աստուած ինչն է ստեղծել է սա, դա գիտականին դարձաբանությունը չէ գիտակ, թէ ինչ է սա, դա ուսումնասիրի: «**Գիտությունն ճմարանութան հարց**» արայայությունը, որ փշտաջ աշխտը կարդացիմք մեծ նշանակություն ունի: Ի՞նչ է ճմարանությունը: Կեանքի հետ կապում է ճմարանությունը Յիսուս, որ ճմարանությունը փառազեղ, յունական փիլիսոփաների նման չբարոզեց: Նա ասաց. «**Ես եմ ճմարանությունը**»: Գիտությունը ամրոտ լի իրականություն է, ճմարանությունը իրականացնողն է: Գիտական ճմարանություն մեզ աշխտը, բայց կեանքի մեջ մարդուն համար ճմարանություն այն է, որ իր կեանքում իր կեանքի ամրոտներին իմաստ կը տա: Մարդ կիյանալ, մարդ իր գոյությունը կանդադարանայ ինչպիսի համար, իմ իմաստեղով, աստեղ է ծանրի գեղ: «Ճմարանագեղ» ի՞նչ կը նշանակի, միայն ուսկո՞րք, մարմն՞ը ոյիսի ճմարան: Ի՞նչ, իբրեւ ամրոտ էակ, մեծողով, զգացող, ձգտող, փափագ ունեցող, երբեմն վերթնող, երբեմն գեհնաբարե ինչպիսի մարդկային՝ Նա ուզում է տեղի մեղի: Այս գիտությունը, կրոնական-փիլիսոփայական ընթերցողությունն հետ կապում է եւ ոչ թէ փորձարկական գիտությունն հետ:

Անուստիկ, ես իմ խօսքն աշտուրանդ րդիկ ուզեմ փակել՝ ձեզի համար՝ մեջ բերելով այն խօսքը, որ իմ կեանքի վրայ՝ Ես մեծ ազդեցութիւն է գործել: Չե՞ղ բոլորիդ համար այն-հայտ սիւրիկ եւ ամբողջ մեր հայ- յազիսութեան համար այնհան- յարգումը դէմի՞ց Գարեգին Ա կաթողիկոս Յովսէփեանից: Նա մի գրութիւն ունի իր մէջ՝ գրի մէջ, որ վերաբոցեցիմք մե- արսասահմանում եւ թէ՛ Հա- յասանում, «Դեղի լոյս կեանքն», մի հասոք, որի մէջ խմբուել, սահմանորդել են նա- րարգները, իրարից խօսքերը: Նրանց մէջ մի գրութիւն կայ, մի գլոխադրոցը: Դա գրուել է Ես կանոնի ժամանակներին, սրանից մի յիսուն տարի առաջ, բայց տարիներ նա համար ոչ մի տարեւ չեն քերել:

«Գեղեցիկ գեղեցկագոյնը:

Գեղեցիկը կ'սիրենք մենք եւ
կը խօսինք նորա մասին. բայց
ի՞նչ է գեղեցիկը:

Աղբիւրի նման վճիհ, ծովի
նման խոր աչիե՞րը: Արեգակի
նման բոցավառ փա՞յլը
նրանց:

Նրանց հայաեօցք՝ նուաճող, անձնուէր, սիրագեղ, իմեմամբոյ, արտասուալից...

Շրթունքներին ծաղկած ժողի՞քը, որ երբեմն ամբողջ հոգու արտայայտութիւնն է՝ ատէի բովանդակալից, բան մի գիրք:

«Այն՝ ծով ի ծով, ծիծաղախի, ծառալանայր յառաօտուն երկու փայլակնաձեռն արեգական մման», - ինչդէս երգել է մեր Նարեկացին:

Ինչդէ՛ս գեղեցիկ է վարդ-
քերին իջած անադախկան
ցողի կաթիլը, բայց ռակա՛ւ-
գեղեցիկ են անմեղ մանկան
աչերից թափած արսասուր՛ի
կաթիլները, մարգարտանման
մօր հրճուալից աչքերով դի-
տուած:

Գեղեցիկ չէ՞ երկնի՜ հոգի
 Երոյ կադրոսակութիւնը՝ արե-
 ւի մեղմիկ լուսաւորութեամբ։
 Գեղեցիկ չէ՞ աւանն զի-
 ւերն աստղալից՝ խորհրդաւոր
 անհունութան սահմաններից
 եկած ճառագայթներով՝ ուղ-
 դուած արեւի խորք...

Գեղեցիկ չէ՞ առաօսեան
արեալոյսը, արեգակի ծագո
ւնը սնուքեան եւ խաւարի ծո
ցից, գիշերային գերեզմանից..

Պակա՞ս գեղեցիկ է արել՝ մոսֆր... եւ սակայն այդ բոլոր երեւոյթների միջից բնութեան, այդ Աստու բարգմանը եղող երեւոյթների միջից, բայց գեղեցիկ գեղեցկաւոյնը, բարձրագոյն գեղեցկութիւնը մարդն է, հոգին»:

Գեղեցիկ է արուեստի սեղ-
ծագործությունը, քայց գեղեց-
կագոյնն է կենդանի մարդը՝ նո-
րա իղիմ, նորա անձը, մարդը
նորամօյն եւ անյողողող, մա-
րդը՝ ծուլուծե՛ր բրնձէ՛ր արձանի
մնման, յստակ եւ մաքուր քիւր-
դի մնման, հաստատ եւ երկնա-
ւայ կորդդի մնման՝ իւր դարձի՛ր
գիտակցութեան եւ կասարման
մէջ, աշխէ՛ր միջոց դէղի հեռուն
բարոյական կասարեկութեան
փառոս եւ գեղեցկութեանն ուս-
անահանգիսը։ Մազցէ՛ր սիրոյ
զոհողութեան, եղբայրութեան
բարձունքները՝ բարձրագոյն գե-
ղեցկութեան սաղարէզն եւ ու-
ռիկ մարդկութեան իմամբ։

«Այնու՛րս ընթացաւո՛ւք, զի
հասանի՞ցէք»:

Տիեզերքը մի դպրոց է, որի միջոց մարդը իմեց իրեն է ճանաչում եւ իմեց իր միջոց Աստուծոն է ճանաչում, եւ երբ Աստուծոն եւ մարդ այսպէս իրարմով հանգուցուեց, այդ հանգուցոյցից, այդ սուրբ հանգուցոյցից երջանկութիւն կը ծնոր մեր բոլորիս կեանքին մէջ:

Թող Աստուծոյ գաղափարը, Աստուծոյ ներկայութիւնը, Աստուծոյ աղօրումը ձեր մէջ այդ երջանկութեան ճառագայթումն աղբիւր դառնայ ձեր բոլորի կեանքերի մէջ: Աստուած օրհնի ձեզ:

